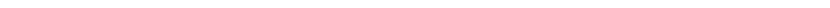

AUDİT SEÇMƏSİ

FİRMADAXİLİ AUDİT STANDARTI
AUDİT SEÇMƏSİ

NÜMUNƏ

MÜNDƏRİCAT

Bu FAS-ın əhatə dairəsi	1-2
Qüvvəyə minmə tarixi	3
Məqsəd	4
Anlayışlar	5
Tələblər	
Seçmənin planlaşdırılması və həcmi, testləşdiriləcək elementlərin seçilməsi.....	6-8
Audit prosedurlarının yerinə yetirilməsi.....	9-11
Kənarlaşma və təhriflərin xüsusiyyəti və səbəbləri	12-13
Təhriflərin nəzərə alınması	14
Audit seçməsinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi	15

Giriş

Bu FAS-ın əhatə dairəsi

1. Bu beynəlxalq audit standartı (FAS) auditorun audit prosedurlarının yerinə yetirilməsi zamanı audit seçməindən istifadə etməyə qərar verdikdə tətbiq edilir. O, audit seçməini planlaşdıran və onun elementlərini müəyyənləşdirən, nəzarətlə bağlı test yoxlamalarını və təfərrüatlı testləri yerinə yetirən, habelə audit seçməinin elementlərindən əldə edilmiş nəticələri qiymətləndirən zaman auditorun statistik və qeyri-statistik seçmələrdən istifadə etməsindən bəhs edir.
2. Bu FAS auditor rəyini tərtib etmək üçün əsaslandırılmış nəticələrin çıxarılması üçün yetərli münasib audit sübutları əldə etmək məqsədilə audit prosedurlarının müəyyənləşdirilməsi və yerinə yetirilməsi üzrə auditorun məsuliyyətindən bəhs edən 500 sayılı FAS-ı¹ tamamlayır. 500 sayılı FAS testləşdirmə üçün elementlərin seçilməsi üzrə auditorun malik olduğu metodlara dair tövsiyələr verir; bu metodlardan biri audit seçməsidir.

Qüvvəyə minmə tarixi

3. Bu FAS _____-cu il tarixindən tez olmayaraq başlanan dövrlər üzrə aparılan maliyyə hesabatlarının auditi üçün etibarlıdır.

Məqsəd

4. Audit seçməindən istifadə zamanı auditorun məqsədi seçmə elementlərinin götürüldüyü əsaslar məcmusu ilə bağlı nəticə formalaşdırmaq üçün məntiqi əsası təmin etməkdir.

Anlayışlar

5. FAS-ın məqsədlərindən ötrü aşağıdakı terminlər bu mənaları ifadə edirlər:
 - (a) Audit seçməsi (seçmə) (Audit sampling (sampling)) – Audit prosedurlarının icmaldakı audit elementlərinin 100%-dən az olan hissəsinə elə qaydada tətbiq edilməsidir ki, bu zaman bütöv məcmu ilə bağlı nəticələri formalaşdırmaq üzrə məntiqi əsasla auditoru təmin etmək üçün bütün elementlərin seçilmək imkanı olsun.

¹ 500 sayılı "Audit sübutu" BAS.

- (b) Əsaslar məcmusu (Population) - Nümunənin götürüldüyü və barəsində auditorun nəticələr çıxarmalı olduğu məlumatlar toplusudur.
- (c) Seçmə riski (Sampling risk) – Seçmə əsasında auditor tərəfindən əldə edilmiş nəticənin eyni audit prosedurunun qalan əsaslar məcmusuna tətbiq olunması zamanı əldə edilə biləcək nəticədən fərqlənə bilmə riskidir. Seçmə riskinin səhv nəticə üzrə iki növü mövcuddur:
 - (i) Nəzarətin testləşdirilməsində nəzarət vasitələrinin faktiki olduğundan daha səmərəli olması və ya təfərrüatlı testlərdə əhəmiyyətli təhrifin əslində olmasına baxmayaraq, mövcud olmaması. Auditor əsasən bu səhv nəticələrə diqqət yetirir, çünki o, auditin səmərəliliyinə təsir göstərir və böyük ehtimalla qeyri-müvafiq auditor rəyinin verilməsinə səbəb olur;
 - (ii) Nəzarət testləşdirilməsində nəzarət vasitələrinin faktiki olduğundan daha az səmərəli olması və ya təfərrüatlı testlərdə əhəmiyyətli təhriflər olmadığı halda onun təhrif kimi nəzərə alınması riski. Bu cür səhv nəticə auditin səmərəliliyinə təsir göstərir və adətən, ilkin nəticələrin düzgün olmadığına görə əlavə işlərin həyata keçirilməsinə səbəb olur.
- (d) Qeyri-seçmə riski (Non-sampling risk) – Seçmə ilə bağlı olmayan hər hansı səbəbə görə auditorun yanlış nəticəyə gəlməsinə səbəb olan riskdir.
- (e) Qeyri-adi təhrif (Anomaly) – Yoxlanılan icmaldakı təhrif və ya kənarlaşmalara açıq-aşkar aid olmayan təhrif və ya kənarlaşma.
- (f) Seçmə elementi (Sampling unit) – Əsaslar məcmusunu təşkil edən ayrı-ayrı komponentlər.
- (g) Statistik seçmə (Statistical sampling) – Aşağıdakı xüsusiyyətlərə malik olan seçmə üsuludur:

AUDİT SEÇMƏSİ

- (i) seçmə elementlərinin təsadüfi seçilməsi; habelə
- (ii) seçmə riskinin ölçülməsi də daxil olmaqla, seçmə nəticələrinin qiymətləndirilməsi üçün ehtimal nəzəriyyəindən istifadə edilməsi.

(i) və (ii) xüsusiyyətlərinə malik olmayan seçmə üsulu qeyri-statistik seçmə hesab edilir.

- (h) Qruplara bölmə (Stratification) – Əsaslar məcmusunun daha sadə xüsusiyyətlərə malik olan yarımməcmulara bölünməsi prosesidir ki, bunlardan hər biri oxşar xüsusiyyətlərə (əksər hallarda pul ifadəsində) malik seçmə elementləri qrupundan ibarətdir.
- (i) Yol verilən təhrif (Tolerable mistatement) – Auditor tərəfindən müəyyənləşdirilən pul məbləğinin əsaslar məcmusunda mövcud ola biləcək həqiqi təhrifdən artıq olmayan müvafiq əminlik səviyyəsini əldə etmək üçün auditor tərəfindən müəyyənləşdirilən pul məbləği.
- (j) Yol verilən kənarlaşma dərəcəsi (Tolerable rate of deviation) - Auditor tərəfindən müəyyənləşdirilən kənarlaşma dərəcəsinin əsaslar məcmusunda mövcud ola biləcək həqiqi kənarlaşma dərəcəsiindən artıq olmayan müvafiq əminlik səviyyəsini əldə etmək üçün müəyyənləşdirilən daxili nəzarət prosedurlarından kənarlaşma dərəcəsi.

Tələblər

Seçmənin planlaşdırılması, həcmi və testləşdiriləcək elementlərin seçilməsi

- 6. Audit seçməsini planlaşdıran zaman auditor audit prosedurunun məqsədini və seçmənin götürüləcəyi əsaslar məcmusunun xüsusiyyətlərini nəzərə almalıdır.
- 7. Auditor audit riskini qəbul edilə bilən aşağı səviyyəyədək azaltmaq üçün müvafiq seçmə həcmi müəyyənləşdirməlidir. Auditor nümunə üçün elementləri elə seçməlidir ki, onların hər biri əsaslar məcmusunda seçilmə imkanına malik olsun.

Audit prosedurlarının yerinə yetirilməsi

8. Auditor seçilmiş hər bir element üzrə konkret məqsədlərə müvafiq audit prosedurlarını həyata keçirməlidir.
9. Əgər seçilmiş element audit prosedurlarının tətbiqi üzrə müvafiq hesab edilməzsə, bu zaman auditor elementi dəyişdirməli və proseduru bu yeni elementə uyğun həyata keçirməlidir.
Əgər auditor seçilmiş element üzrə planlaşdırılmış audit prosedurlarını və ya münasib alternativ prosedurları tətbiq edə bilmirsə, bu zaman auditor həmin elementi nəzarət testləri olduğu halda nəzərdə tutulan nəzarətdən kənarlaşma, təfərrüatlı testlər olduğu halda isə təhrif kimi qəbul edir.

Kənarlaşma və təhriflərin xüsusiyyəti və səbəbləri

10. Auditor, aşkar edilmiş hər hansı kənarlaşma və təhrifin xüsusiyyətini və səbəbini araşdırmalı, onların audit prosedurunun məqsədinə və auditin digər sahələrinə mümkün təsirini qiymətləndirməlidir.
11. Müstəsna hallarda auditor seçmədə tapılan kənarlaşma və ya təhrifin ayrıca hadisə nəticəsində meydana çıxdığını müəyyən edə bilər, bu zaman auditor həmin kənarlaşmanın əsaslar məcmusunda olmamasına yüksək dərəcədə əminlik əldə etməlidir. Auditor bu əminliyi əlavə audit prosedurlarının həyata keçirilməsi ilə əldə edir ki, bu da kənarlaşma və ya təhrifin ümumi məcmunun digər hissəsinə təsir göstərmədiyini haqda auditoru müvafiq əhəmiyyətə malik audit sübutu ilə təmin edir.

Təhriflərin nəzərə alınması

12. Təfərrüatlı testlər zamanı auditor əsaslar məcmusundan seçmələrdə aşkar edilən təhrifləri nəzərə almalıdır.

Audit seçməsinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi

13. Auditor aşağıdakıları qiymətləndirməlidir:
 - (a) seçmə nəticələrini; habelə
 - (b) yoxlanılan əsaslar məcmusu haqqında nəticə çıxarmaq üçün məntiqi əsası təmin etmiş audit seçməsindən istifadə edilib-edilməməsini.

AUDİT SEÇMƏSİ